

Průzkum ZHN prostředky průzkumu vševojskové armády

Major Bohumil Jindra

Ve štábech se na základě RMNO stal průzkum ZHN obsahem práce nejen oddělení průzkumu, ale i velitele, náčelníka štábu, štábu dělostřelectva, operačního oddělení, spojovacího oddělení. Díky této péči byly u našeho štábu získány cenné zkušenosti zvláště v minulém výcvikovém roce při několikastupňových velitelsko-štabních cvičeních, kterých se částečně účastnila vojska včetně letectva.

Základním poznatkem bylo zjištění, že štáb vševojskové armády je prvním stupněm velení, kde se průzkum ZHN dá plánovat a provádět komplexně a jeho výsledků okamžitě využívat. Uskutečnění toho však naráží na organizační nedostatky velení. Z tohoto poznatku byl u našeho štábu učiněn závěr, že dnes je třeba řešit především vzájemnou souvislost zjištění ZHN a okamžitého zásahu proti nim. Nedocení této zásady má ten následek, že průzkum se stává samoúčelným, plývá cennými prostředky a hlavní úkol bojového zabezpečení se plní jen formálně. Zprávy jsou získávány, ale není jich už včas využíváno. Právě otázka času, to je doba potřebná na předání zprávy od zdroje k vyuzivateli, je rozhodující pro to, zda činnost prostředků průzkumu i štábu bude efektivní.

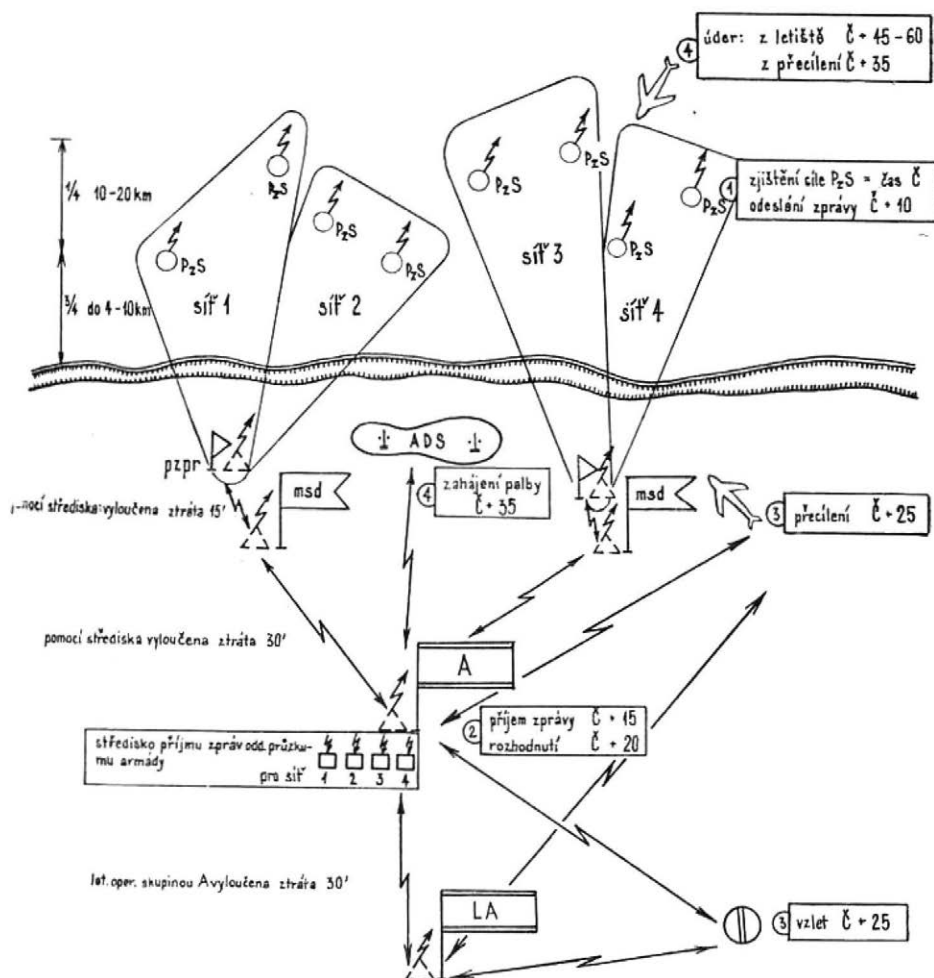
K těmto závěrům nás přivedly praktické zkušenosti velitelsko-štabního cvičení, jehož se zúčastnil štáb armády s leteckou operační skupinou (která měla k dispozici příslušné množství skutečných vzletů), štáby svazků a útvarů (i dělostřeleckých) a všechny průzkumné jednotky; na straně protivníka byl prováděn reálný manévr maketami ZHN (HONEST JOHN a CORPORAL). Při cvičení jsme zkoumali, kolik těchto cílů bude všemi průzkumnými prostředky armády zjištěno a kolik z nich bude ničeno. Rozhodčí přesně zachytili časy zjištění cíle průzkumným prostředkem, čas předání na příslušný štáb (který průzkumný prostře-

V článku autor kriticky rozebírá současný stav prostředků průzkumu nepřátelských ZHN a uvádí, jak zabezpečují okamžitý zásah proti nim. Z tohoto stavu vyvozuje některá opatření, především na štábu vševojskové armády, kterými je možno zabezpečit splnění cíle.

dek vyslal), čas předání na štáb armády a konečně vydání rozkazů palebným prostředkům k jejich ničení (ADS, letectvo). Výsledek rozboru byl ten, že průzkumnými prostředky bylo zjištěno přes polovinu cílů, avšak rozkazy k jejich ničení přišly až na malé výjimky pozdě. Tak například předání zprávy od divizní průzkumné skupiny až na štáb armády trvalo v průměru 90 až 120 minut. ZHN se však v palebném postavení držovaly maximálně 60 minut. Letectvo, pokud provádělo průzkum v celém zájmovém prostoru, cíle nezjistilo. Ale naopak, bylo-li štábem armády na základě zpráv od jiných prostředků průzkumu včas vysláno přibližně do prostorů činnosti ZHN, cíl byl v několika málo minutách zjištěn (zvláště, byly-li stíhačům bombardérům dány úkoly za letu) a přirozeně i zničen.

Dosažené výsledky organizace průzkumu ZHN a jejich ničení nás tedy nutí přehodnotit vžitou organizaci průzkumu, přiblížit ji více současným potřebám z hlediska zásady hlavního článku a zároveň vytyčit některé nové požadavky na materiální zabezpečení průzkumu. Vůdčí myšlenkou nám musí být zhodnocení, že raketové vojsko je dnes hlavním druhem vojsk. Stejně jako v době zvýšeného významu letectva byla zřízena „síť vzdušné výstrahy“, jako výraz důležitosti rychlého zásahu sil a prostředků PVO proti vzdušnému nepříteli, je třeba dnes na zavádění raketových zbraní reagovat obdobně. Ovšem ne proto, aby se vyhlášovalo nebezpečí, ale aby každá tato zbraň, objevená jakýmkoli průzkumným prostředkem, mohla být okamžitě ničena. Pro ilustraci uvádím, že máme-li dosáhnout toho, aby se počet atomových úderů na vlastní vojska ničením těchto prostředků snížil, je nutné vyřadit přes polovinu ZHN (hlavní a odpalovací zařízení), neboť těchto prostředků je dvakrát více než činí počet přidělených atomových střel a granátů. To je předmětem další části pojednání.

Schema předávání zpráv o ZHN a velení prostředkům k jejich napadení

Legenda: - spojení ušetřené odpisem u štábu armády

Vševojskový průzkum

Hlavními prostředky vševojskového průzkumu k zjišťování ZHN v obranné i útočné operaci jsou a zůstanou průzkumné skupiny. Průzkumné oddáky není třeba z tohoto hlediska řešit, neboť jsou dostatečně vybaveny palebnými prostředky a ve výhodné situaci mohou tyto ZHN ničit samy.

Armádní i divizní průzkumné skupiny svým charakterem činnosti jsou cenným zdrojem zpráv a domnívám se, že jejich význam bude stále rostat. Dnes narážíme při plánování na rozpor mezi potřebou průzkumných skupin v týlu nepřítele a možnostmi průzkumných jednotek. Logický přístup k věci se zdá být takový: každou komunikaci vedoucí k frontě kontrolovat průzkumnou skupinou. Protože přes 95 % všech prostředků ZHN je rozmístěno v hloubce 4–15 km od předního okraje a jen 4 % v hloubce větší, je nutné tři čtvrtiny vyslaných průzkumných skupin zaměřit do prostoru 4–15 km od předního okraje a jen jednu čtvrtinu jich vyslat do hloubky 15–20 i více km. Vedle průzkumného střežení komunikace musí být průzkumná skupina schopna provádět průzkum v jejím okolí s cílem zjišťovat vyčkávací postavení ZHN a jejich palebná postavení. To vyžaduje mít zasazenou nepřetržitě od každého svazku prvního sledu 4 i více průzkumných skupin. Způsob činnosti průzkumné skupiny vyžaduje, aby byla v síle 1+8–10 a měla vnitřní spojení. V podstatě není třeba rozlišovat obrannou nebo útočnou operaci, neboť manévr průzkumných skupin bude přizpůsoben pohybu fronty s využitím všech možností. Možnost zjištění ZHN průzkumnými skupinami je velmi reálná, neboť nejde jen o samotné odpalovací zařízení, ale o mnoho vozidel a speciálních prostředků zabezpečujících činnost palebných čet (radiolokátory, střelecké ústředny, speciální vozidla atd.). Aby však bylo možno ZHN, zjištěné průzkumnými skupinami, v žádoucích časových termínech i ničit, navrhuji řešení uvedené na schématu (na str. 37).

Řešení je založeno na vyloučení všech „mrtvých časů“, které vznikají předáváním zpráv z jednoho štábu na druhý. K urychlení předání zpráv navrhuji odposlech sítí divizních průzkumných skupin přímo na oddělení průzkumu armády. Toho lze dosáhnout 4–8 přijímači s 2–4 vojáky. Dále je řešení založeno na zpružnění činnosti letecké operační skupiny, o kterém budu mluvit později. Navržený způsob zabezpečuje, aby úderu na zjištěné ZHN byly podle povahy

a rozlohy cíle včas provedeny dělostřelečtím nebo letectvem. Přitom není svazek zbaven možnosti velet svým průzkumným prostředkům, ani povinnosti dávat hlášení armádě. Při správně organizované součinnosti oddělení průzkumu se štábem dělostřelectva a leteckou operační skupinou tento způsob zaručuje, aby rozhodnutí o použití prostředků ničení bylo učiněno v průběhu 15–20 minut od okamžiku zjištění cíle průzkumnou skupinou. Navržený způsob má další klad v tom, že průzkumná skupina může krátkými signály nepřetržitě informovat svého velitele, ale současně i štáb armády o činnosti cíle a nemusí se organizovat doplňkový průzkum, který při dosavadní praxi je ve většině případů nutný a zdlouhavý. Tím se ušetří značné množství prostředků, zvláště dělostřeleckého vzdušného průzkumu. Z této důvodu je nutné výcvik průzkumníků řídit tak, aby hlášení průzkumné skupiny o zjištění ZHN obsahovalo v každém případě souřadnice cíle a ne pouze prostor.

I když průzkumná skupina bude hlásit pouze průjezd ZHN, dá tím alespoň podklad pro vzdušný průzkum, který podle jejích údajů ZHN snadněji zjistí. Vezmeme-li v úvahu, že některé průzkumné skupiny budou schopny ZHN zvláště na osách ničit samy (vhodné způsoby jsou již našimi průzkumnými jednotkami cvičeny), je možné průzkumnými skupinami vyřešit značnou část úkolu průzkumu a ničení ZHN.

Dělostřelecký průzkum

U dělostřeleckých průzkumných skupin je způsob obdobný. Činnost této skupiny řídí náčelník oddělení průzkumu příslušného svazku nebo útvaru začleněného do ADS; její zprávy odposlouchává štáb dělostřelectva armády.

Na průzkumu ZHN se dosud málo podílí dělostřelecký technický průzkum. Dělostřelecký radiolokační průzkum v současné době je schopen určovat souřadnice pouze 203,2 mm houfníc. Není zatím známo, zda radiolokační prostředky zavedené v naší armádě jsou z hlediska rozlišovací schopnosti cíle letícího rychlostí více než 600 m za vteřinu schopny zjišťovat dělostřelecké rakety. Je-li například střelba dělostřeleckých raket HONEST JOHN zabezpečována radiolokátorem AN/MPQ 10, je jistě technicky možné, abychom po odpálení těchto zbraní mohli určit souřadnice jejich palebných postavení. Nevýhodou tohoto způsobu

vždy bude, že na zjištěná palebná postavení nebude možné vést palbu okamžitě, neboť po odpálení rakety je odpalovací zařízení do 5 minut připraveno k přesunu. Přesto toto zjištění umožní vést do uvedeného prostoru doplňkový průzkum, především vzdušný.

Průzkumem radiolokačními pátrači dělostřelectva zjistíme značné množství pracujících pozemních radiolokátorů protivníka. Vzhledem k tomu, že u ZHN (203,2, 280 mm, HJ) jsou radiolokátory AN/MPQ-10 stejného typu a parametrů jako u ostatních oddílů polního dělostřelectva, nemůže sám tento prostředek průzkumu sám o sobě určit, o jakou jednotku ZHN jde. Druhou nevýhodou je to, že radiolokační pátrač bude ozářen radiolokátorem jen v nepříznivějších terénních podmínkách; ve většině případů tomu tak nebude. Přesto však tyto údaje budou přispívat k celkovému vyhodnocení činnosti ZHN a radiolokátor bude ničen stejně.

Zvukoměrný průzkum je schopen zjišťovat pouze 203,2mm houfnice a 280mm kanóny. Jejich zjištění dává dobré podklady k palbě, nevýhodou je opět nutnost doplňkového průzkumu. Zvukoměrný průzkum však pokládám za zastaralý.

Neúčelnějším prostředkem dělostřeleckého průzkumu ZHN je dělostřelecký vzdušný průzkum. Je nutné, aby jeho použití bylo ve štábu armády plánováno (vedle úkolů střeleckých) jednak z hlediska samostatného průzkumu ZHN, kdy zjistí zpravidla střílejší prostředky, jednak jako prostředek doplňkového průzkumu. To proto, že časové možnosti od zjištění cíle k jeho ničení jsou zde výhodné; dělostřelecký průzkumný letec po zjištění cíle může okamžitě dát podklady k palbě a palbu sám řídit. Je však nutné, aby byly uvažovány možnosti samostatného zásahu dělostřeleckého průzkumného letce v případech, kdy palba dělostřelectva není účinná, například je-li ZHN na přesunu.

Rádiový průzkum

Rádiový průzkum organizovaný na stupni armády je schopný odhalit sestavu ZHN v taktickém rozsahu. Je založen na znalosti zvláštností rádiového provozu jednotek ZHN. Odposlechem a zaměřením můžeme zjistit například velitelské stanoviště baterie HONEST JOHN na KV v rádiové síti velitele dělostřelectva, v které pracují stanice AN/GRC-46. Tímto způsobem však můžeme při zaměření jednotlivých prvků baterie zjistit i celou její sestavu. Spojení

uvnitř baterie je uskutečňováno VKV stanicemi AN/VRC-9. Aby výsledky rádiového průzkumu byly maximální, je nutné vzít v úvahu, že na rádiu budou vydávány jen krátké rozkazy. Znamená to, že je třeba soustředit na tento hlavní úkol většinu úsilí armádní rádiové průzkumné jednotky. Údaje získané rádiovým průzkumem mohou být na oddělení průzkumu doručeny do 10 minut, v průběhu dalších 5 minut porovnány a vyhodnoceny. V případě, že údaje se budou shodovat s jinými zdroji zpráv, může být do 30–45 minut proveden dělostřelecký nebo letecký úder. Nebudou-li údaje rádiového průzkumu podepřeny dalšími zdroji zpráv, bude nutné zpravidla organizovat doplňkový průzkum. Ničení pak bude závislé na jeho výsledcích.

Vzdušný průzkum

Nebudu se zabývat technikou vzdušného průzkumu; je to věcí letečů samých. Z hlediska tématu je nutné vidět především řešení součinnosti oddělení průzkumu armády a operační skupiny letectva. Letecká operační skupina má pro nás tři funkce, neboť jejím prostřednictvím

- přicházejí zprávy získané vzdušným průzkumem o ZHN;
- jsou vyžadovány průzkumné lety plánované, nebo k doplňkovému průzkumu;
- je prováděn úder letectva.

Požadavkem vševojskového průzkumu je, aby letecká operační skupina zabezpečila rychlou součinnost letectva s pozemními prostředky. Zkušenosti ukazují, že je třeba, aby letecká operační skupina měla co nejširší možnost měnit úkoly stíhacího bombardovacího letectva ve vzduchu, zvláště bude-li jeho část vyčleněna „k lovu“ ZHN. Tento způsob je pro nás ideální tím, že doplňkový průzkum ZHN je prováděn v několika minutách a je zakončen ničením. Jen tak dosáhneme nejtěsnější součinnosti všech prostředků průzkumu ZHN s prostředky ničení — letectvem. Požadavek zní v podstatě tak, aby letecká operační skupina měla možnost v rámci vzletů přidělených armádě bez zásahu letecké armády zvedat letouny z letiště, nebo měnit úkoly letounům ve vzduchu. Rozumí se ne všeobecně, ale na ZHN.

Úkoly a činnost leteckého průzkumného útvaru je z našeho hlediska jasná; jde nám především o maximální využití průzkumných osádek a stíhacího bombardovacího letectva vcelku, jak k průzkumu, tak i k ni-

čení. Na letce je třeba klást ještě jeden požadavek, aby do té doby, než budou schopni přenášet obraz z letounu do štábu, věnovali z hlediska průzkumu taktických ZHN pozornost hlavně vizuálnímu průzkumu ve dne i v noci. Jinak to, co je pro letectvo charakteristické, tj. rychlost, je například fotografováním ZHN v taktické hloubce negováno. V této souvislosti považují za nutné se zmínit i o rozšířeném názoru, že na oddělení průzkumu armády nebo letecké operační skupině není třeba odposlouchávat frekvenci vzdušného průzkumu. Podle těchto názorů má to provádět jen letecká armáda, která má provést vyhodnocení zpráv a silnou pozemní rádiovou stanicí je vysílat vševojskovým štábům. Přihlížíme-li k zásadě, že všechny zprávy se musí soustřeďovat na jednom místě, tj. na oddělení průzkumu vševojskových štábů, a rovněž i z hlediska boje proti ZHN není toto řešení vzhledem ke ztrátě času výhodné. Naopak, přímý odposlech vzdušného průzkumu na štábu armády je nutný.

Z hlediska perspektivy vzdušného průzkumu ZHN je žádoucí vybavit vojska vojskovým letectvem. Pomocí letounů typu L-60 a vrtulníků je možné z vlastního území pozorovat právě onu kritickou hloubku 4—15 km a zjišťovat ZHN jak na přesunu, tak v palebných postaveních. Potřeba těchto prostředků vzdušného průzkumu vzrůstá ještě se zřetelem na dnešní názory na tempo útočné operace. Nespornou výhodou těchto prostředků je určitá decentralisace vzdušného průzkumu, ekonomické využití méně náročné techniky do malé hloubky a možnost rychlého předávání zpráv na štáb vševojskové armády i přímo letectvu. Organizačně by bylo nejvýhodnější mít tuto jednotku u štábu armády, společně s těmito prostředky určenými pro jiné účely.

Stručný výčet možností jednotlivých druhů průzkumu jsem použil k tomu, aby byl dán celkový přehled o možnostech průzkumu ZHN a jejich ničení. Průzkum ZHN, ostatně jako průzkum vždy, je nutné vidět v co nejširší vzájemné souvislosti všech prostředků průzkumu a zdrojů zpráv. Tím získáme správný pohled na úlohu oddělení průzkumu štábu armády, které musí všechny tyto druhy průzkumu plánovat a usměrňovat (což není tak obtížné), ale v průběhu boje soustřeďovat zprávy od všech, vzájemně porovnávat, vyhodnocovat a dávat návrhy k ničení ZHN. To vše se

musí dít v průběhu ostatní činnosti oddělení v nejkratších lhůtách. Oddělení průzkumu odpovídá za to, aby jeho zprávy mohlo být využito k vlastním protiopatřením. Aby tento úkol, zvláště v boji proti ZHN, byl splněn, je nutné vytvářet pro to určité organizační předpoklady:

- Zprávy o ZHN musí přicházet včas! To je základní faktor podmiňující úspěšný zákrok proti nim. Současný provozní řád spojovacích jednotek ztěžuje rychlé předání zpráv od zdroje až k tomu veliteli, který nařizuje opatření. Návrh uvedený na schématu tento problém v podstatě řeší tím, že předání zpráv o ZHN činí nezávislým na normálním, přetíženiím spojovacím provozu mezi štáby.
- Zprávy musí zásadně přicházet na to místo velení, odkud se právě velí. Není možné, aby zprávy přicházely jen na VS, jako na hlavní místo velení, když v některých fázích operace se velí z PVS. Po dobu přítomnosti velitele na PVS musí i všechny zprávy o ZHN být doručovány v prvním pořadí na PVS, teprve v druhém na VS pro udržení informovanosti. V opačném případě (jak to v praxi někdy bývá) i při nejlepší práci všech průzkumných prostředků a orgánů nedojde zpravidla k aktivní činnosti proti ZHN vinou časového zdržení při předávání zpráv mezi VS a PVS. Tuto otázku je třeba vyřešit tak, aby ustanovení Polního řádu, že „hlavním místem velení je VS“, bylo uplatněno v praxi.
- Aby se zabezpečilo rychlé rozhodování o použití prostředků proti zjištěným ZHN, je výhodné alespoň v důležitých fázích operace vytvářet u náčelníka štábu skupinu složenou z odpovědných zástupců operačního oddělení, štábu dělostřelectva a letecké operační skupiny. Tento kolektiv je schopen všestranně posoudit situaci, přičemž osobní styk dovoluje učinit rozhodnutí ve dvou až pěti minutách. Tato forma práce byla již na našem štábu zkoušena a osvědčila se.
- K zrychlení styku oddělení průzkumu se štábem dělostřelectva a s leteckou operační skupinou je výhodné, aby mezi těmito pracovišti byla zvláštní telefonní linka, zcela nezávislá na vnitřním spojení štábu. I to se v praxi osvědčilo, protože při výměně zpráv není nikdy „obsazeno“ a informace všech tří složek je současná.
- Materiálně zabezpečit odposlech vzdušného průzkumu přímo ve štábu vševojskové armády.

Závěrem znovu zdůrazňuji, že starými formami organizace průzkumu a stylu práce ve štábech není možno plnit úkol boje proti ZHN. Toto pojednání podává zlepšení jak v organizaci průzkumu, tak stylu práce ve štábu na základě zkušeností v tomto směru již získaných. Cílem práce nebylo vyčerpat téma úplně, ale především dát podněty k diskusi k těmto tak aktuálním problémům. Je nesporné, že boji (to je průzkumu a ničení) se ZHN budeme muset postupně v naší práci podřídit vše.

В статье автор критически рассматривает современное состояние средств разведки ОМП, указывая, каким образом они обеспечивают немедленное противодействие против них. Из этого состояния он выводит некоторые мероприятия, в первую очередь для штаба общевойсковой армии, при помощи которых возможно обеспечить выполнения цели.
